

مقایسه ویژگی های شخصیتی افراد وابسته به مواد مخدر با افراد وابسته به اینترنت

محسن جدیدی *

دکتر سیف اله بهاری **

چکیده: وابستگی (اعتیاد) به مواد روان گردان طبقه‌ای از نشانه‌های شناختی، رفتاری، جسمانی و یک الگوی تکراری از آنها است که معمولاً به نشانه‌های تحمل، ترک و رفتار مصرف اجباری دارو منجر می‌شود. وابستگی میل مزمن به مصرف، جهت‌گیری رفتار برای تهیه و مصرف مواد و کوشش‌های ناموفق برای کنترل و ترک مواد را به همراه دارد. اختلال شخصیت مرزی، اختلال شخصیت ضداجتماعی، اختلال بیش‌فعالی - نقص توجه در کودکی، اختلال سلوک، وجود افسردگی با رفتار خودکشی، اختلالات خوردن، اختلال استرس پس از ضایعه‌ی روانی، خلق و خوی دشوار، پرخاشگری، سبک‌های مقابله‌ای و اسنادی ناکارآمد می‌تواند با سوء مصرف مواد در ارتباط باشد. وابستگی (اعتیاد) اینترنتی نوعی وابستگی رفتاری است که به عنوان مکانیسم دفاعی به کار می‌رود و از معیارهای DSM-IV در مورد وابستگی به مواد عاریه گرفته شده است. همانند وابستگی به مواد، وابستگی اینترنتی یک اختلال روانی-جسمانی است که دربرگیرنده تحمل، نشانه‌های ترک (رعشه، لرزش، اضطراب و دمدمی شدن) آشفتگی‌های عاطفی (افسردگی، تحریک پذیری) و برهم خوردگی روابط آموزشی-اجتماعی می‌باشد. افراد با معلق شدن در فضای نامحدود مجازی، نیازهای بسیار مهم خود را به دست فراموشی می‌سپارند و برای فرار از برخی الزامات زندگی، خود را در لاک دنیای مجازی الکترونیک پنهان می‌سازند. اشتغال ذهنی و وابستگی به پایگاه‌های خبری پیوستن به سایت‌های هرزه نگاری و امور جنسی، اعتیاد به بازی‌های رایانه‌ای، شکل‌گیری روابط عاشقانه‌ی مجازی و از هم پاشیدگی خانواده مشکلاتی است که در استفاده با این

* عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر گز itdmjadidi@yahoo.com

** دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن safe_bahari@gmail.com

فناوری رخ می‌دهد. پژوهش حاضر یک تحقیقی میدانی و کاربردی و از نظر کنترل متغیرها غیر آزمایشی و علی-مقایسه‌ای است. طرح اجرای پژوهش حاضر دو گروهی بدون کنترل می‌باشد. جامعه آماری افراد مذکر ۲۰ تا ۳۰ سال شهر تهران بوده که به روش نمونه‌گیری در دسترس ۱۲۰ نفر انتخاب گردیدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا (MMPI) فرم کوتاه ۷۱ سوالی و مقیاس استفاده‌ی فراگیر و مشکل ساز از اینترنت (GPIUS) استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های شخصیتی افراد وابسته به مواد روان‌گردان و وابسته به اینترنت تفاوت معنادار وجود ندارد همچنین مشخص گردید که افراد وابسته به مواد روان‌گردان و وابسته به اینترنت در مقیاس های K ، L ، D ، Hs ، Pa ، Pt ، Sc و Ma تفاوت معنی‌داری نداشته و فقط در مقیاس F ، Pd و Hy دو گروه تفاوت معنادار دارند.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، وابستگی به مواد روان‌گردان، وابستگی به اینترنت

مقدمه

دنیای در حال پیشرفت، تحول و دگرگونی‌های سریع فرهنگی و اجتماعی سازگاری‌های مداومی را می‌طلبد که با خود پیام تهدید به همراه داشته و می‌تواند موجب کاهش سلامت-روان و افزایش فشارهای روانی و اضطراب گردد. افراد برای رهایی و کنار آمدن با استرس و تنش‌های محیطی واکنش و پاسخ‌های مختلفی دارند. کسانی که در سازگاری با مسایل روزمره دچار چالش بوده، توان مقابله با شرایط را نداشته و مهارت‌های مقابله‌ای نابسندگی دارند رفتارهای ناکارآمدی را انتخاب می‌کنند که موجب وخامت اوضاع و برهم خوردن بیشتر سازگاری می‌گردد. این افراد گاهی از حل مشکل فرار کرده و الگوهای رفتاری را انتخاب می‌کنند که هیچ یک از نیازهای اساسی فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی را در دنیای واقعی ارضاء نکرده و تبدیل به رفتارهای تکراری و نسبتاً ثابت می‌گردد. وابستگی به این الگوهای رفتاری ناکارآمد موجب انحراف و خروج از اهداف اصلی و مسیر مثبت و سازنده‌ی زندگی می‌گردد. وابستگی به مواد روان‌گردان یکی از چالش‌های جدی و زمینه‌ساز برای عدم موفقیت و شکست در حوزه‌های مختلف زندگی اعم از تحصیلی، شغلی، ازدواج است. وابستگی به مواد طبقه‌ای از نشانه‌های شناختی، رفتاری و جسمانی است که فرد علی‌رغم متحمل شدن

مشکلات گوناگون هم‌چنان‌به مصرف ادامه می‌دهد. یک الگوی تکراری که معمولاً به نشانه‌های تحمل، ترک و رفتار مصرف اجباری دارو می‌انجامد. مصرف مواد را می‌توان نوعی خود درمانی در نظر گرفت که فرد آنرا برای رسیدن به آرامش و آسودگی نسبت به سایر روش‌ها در دسترس و نزدیک‌تر می‌یابد. مواد اضطراب و استرس موقعیت‌های سخت را کاهش داده و فرد را به‌طور موقتی و کاذب درمقابل تهدیدات درونی و بیرونی محافظت می‌نماید. وابستگی به مواد اصولاً یک فرآیند تدریجی است. فرد باید ابتدا نسبت به ماده نوعی نگرش مثبت داشته سپس شروع به مصرف کند، بعد از این مرحله به استفاده‌ی منظم روی می‌آورد، سپس به صورت افراطی مصرف می‌کند و نهایتاً به سوءمصرف و وابستگی به مواد منجر می‌شود (DSM-IV-TR)^۱؛ به نقل از دیویسون و همکاران، (۲۰۰۷). وابستگی می‌تواند شامل مراحل زیر باشد:

مرحله‌ی آزمایشی: فرد به خاطر کنجکاوی و گاهی فشارگروه تمایل به خطر کردن پیدا می‌کند و مواد مصرف می‌کند. مرحله‌ی اجتماعی: استفاده از مواد فقط با حضور دوستان مصرف‌کننده اتفاق می‌افتد. مرحله‌ی ابزاری: مصرف به دلیل احساس آرامش بیشتر در واکنش به استرس یا احساس آرمیدگی و به‌طور کلی تغییر در احساسات و رفتار انجام می‌شود. مرحله‌ی عادت‌ی: ایجاد وابستگی که در آن سایر جنبه‌های زندگی مورد اغماض و غفلت قرار می‌گیرد. مرحله‌ی اجباری: تمرکز فرد به تهیه مواد و غفلت از سایر جنبه‌های زندگی معطوف است. اگرچه همه افراد از این مراحل عبور نمی‌کنند، اما معمولاً اینگونه است (فرز، ۲۰۰۳). دونووان و همکاران^۲ (۱۹۹۸) مشخص ساخته‌اند که معتادین در مقیاس‌های سایکوپاتی، افسردگی و اختلال تفکر آزمون MMPI دارای اشتراک می‌باشند. سانچز^۳ و همکاران (۲۰۰۲) مشخص ساختند که وابستگی به مواد با شخصیت‌های اسکیزوئیدی، ضد اجتماعی و اختلال افسردگی همراه است.

در هزاره‌ی سوم پدیده‌ی اینترنت که ابتدا در ایالات متحده به منظور اهداف نظامی بوجود آمده بود، چنان در تمام حیطه‌های علمی و غیرعلمی فراگیر شد، که مشکلی را به نام اعتیاد

1. Diagnostic and Statistical Manual-IV-Text Revised
2. Donovan and Colleagues
3. Sanchez

اینترنتی به وجود آورد و در این زمینه کشور ما از این نوع مشکلات مصون نمانده است. گاهی افراد با معلق شدن در این فضای نامحدود، نیازهای بسیار مهم زندگی خود را بدست فراموشی می سپارند و برای فرار از این الزامات، خود را در لاک دنیای مجازی الکترونیک پنهان می سازند. برخی از این مسائل شامل: اشتغال ذهنی و وابستگی به پایگاه های خبری، پیوستن به سایت های هرزه نگاری و امور جنسی در دنیای مجازی، اعتیاد به بازی های رایانه ای، تجارت الکترونیک شبکه ای، شکل گیری روابط عاشقانه ی مجازی و از هم پاشیدگی خانواده می باشد. گلدبرگ^۱ (۱۹۹۵ به نقل از هال^۲، ۲۰۰۱) اولین تعریف از اختلالات وابسته به اینترنت را به نام اختلال اعتیاد اینترنتی (IAD)^۳ به عنوان یک وابستگی رفتاری و نوعی مکانیسم دفاعی در نظر گرفت و از معیارهای DSM-IV در مورد وابستگی به مواد عاریه می باشد. این تعریف برجستگی، تغییر خلق، تحمل، نشانه های ترک، تعارض، برگشت یا عود را به عنوان شش مولفه اساسی اعتیاد اینترنتی در نظر دارد. برخی نظریه پردازان براساس معیارهای DSM معیارهایی را برای وابستگی اینترنتی ارائه کرده اند که مانند معیارهای وابستگی به مواد نبوده و شباهت زیادی به معیارهای اختلالات کنترل تکانه و قمار بیمارگون دارد (یانگ^۴، ۱۹۹۶). پژوهشگران معتقد به وابستگی اینترنتی، بیان می دارند مشابه فرد وابسته به هر ماده ای در این نوع وابستگی نیز فرد یا سندرم ترک و پدیده تحمل را تجربه خواهند کرد. افراد وابسته به اینترنت از دنیای واقعی جدا شده و اینترنت را به عنوان راهی برای فرار از زندگی و تغییر خلق قبول می کنند (آنجلیس^۵، ۲۰۰۰). نتایج مطالعات کیفی پیشنهاد می کند که ممکن است پنج زیر مجموعه خاص اعتیاد اینترنتی وجود داشته باشد: ۱- اعتیاد به مسایل جنسی در دنیای مجازی ۲- اعتیاد به برقراری روابط مجازی ۳- وابستگی به بازی های رایانه ای ۴- وسواس عملی شبکه ای: قمار بیمارگون و وسواسی آنلاین، خرید و وسواس گونه، تجارت و وسواس گونه ۵- بیش باری اطلاعاتی: اعتیاد و وابستگی به جستجو و کسب داده های اینترنتی به صورتی وسواس گونه (یانگ و باچانان^۶، ۲۰۰۰). معمولاً کاربران وابسته بین ۴۰ تا ۸۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می کنند و حتی مواردی وجود دارد که یک جلسه ۲۰ ساعت طول می کشد. چنین استفاده ی

1. Goldberg

3. Internet Addiction Test

5. De Angelis

2. Hall

4. Young

6. Buchanan

گسترده‌ای موجب شب بیداری‌هایی شده که الگوهای خواب را به هم می‌ریزد و با اینکه می‌دانند ساعت شش بامداد باید برای رفتن به سرکار یا مدرسه حاضر شوند معمولاً دوره‌های خواب عادی خود را از دست داده و حتی تا ساعت چهار بامداد بیدار می‌مانند. در موارد بسیار افراطی، افراد با مصرف کافئین سعی می‌کنند بیدار بمانند. اینگونه محدودیت‌های خواب موجب خستگی مفرط، کاهش سیستم ایمنی و مستعد شدن بدن به بیماری‌ها می‌گردد. پشت میزنشینی و بی‌حرکی در هنگام استفاده طولانی مدت از اینترنت به فقدان حرکت مناسب منجر شده و ممکن است به فرسودگی و انحراف ستون فقرات، سندرم "نائل کارپال" (سندرم کوچک شدن مچ دست) و تحلیل رفتن چشم‌ها منجر گردد. هر چند اثرات جانبی استفاده از اینترنت در مقایسه با وابستگی به مواد شیمیایی خفیف است، اما استفاده افراطی از آن به مشکلات مشابه خانوادگی، آموزشگاهی و شغلی می‌انجامد. در برخی زمینه‌یابی‌ها مشخص شده ۵۳ درصد افراد وابسته به اینترنت در اثر استفاده افراطی از اینترنت روابط نامزدی، والدینی و دوستی‌شان مختل گشته و به مرور زمان به جای برقراری ارتباط با افراد حاضر در زندگی واقعی‌شان سعی می‌کنند به اوقات تنهایی خود در جلوی کامپیوتر بيفزایند (یانگ، ۱۹۹۹). دادگاه‌های خانواده گزارش کرده‌اند که در اثر شکل‌گیری چنین امور مجازی شاهد طلاق‌های فزاینده‌ای می‌باشند. همسران وابسته از درگیر شدن در روابطی که زمانی برایشان لذت بخش بوده می‌پرهیزند، از لحاظ اجتماعی منزوی، روابط اینترنتی را ترجیح داده و تلاش بیشتری را صرف حفظ ارتباط‌های اینترنتی می‌نمایند. به این ترتیب توانایی انجام وظایف زناشویی را در دنیای واقعی نداشته و ثبات زندگی واقعی مورد تهدید قرار می‌گیرد (کیتنر^۱، ۱۹۹۷).

پژوهش‌ها حاکی از آن است که بین میزان استفاده از اینترنت و افسردگی رابطه‌ی معنادار وجود دارد (سجادیان، ۱۳۸۵). افراد وابسته به اینترنت در مقیاس‌های عدم هم‌رنگی، حساسیت و واکنش هیجانی، گوش به زنگ بودن و پایین بودن خودآشنایی نمرات بالایی کسب کرده و سطوح بالای کسلی و خستگی، احساس تنهایی، اضطراب اجتماعی و خودآگاهی می‌تواند به عنوان پیش‌بین‌های قوی برای اعتیاد اینترنتی محسوب گردند (راجرزی، آر؛ ۱۹۹۸). تفاوت-

-
1. Quittner
 2. Rogers

های معناداری در مقیاس‌های آزمون MMIP بین معتادان اینترنت و افراد عادی بدست آمده است (کانتلمی،^۴ و همکاران ۲۰۰۰). همبستگی‌های معناداری بین وابستگی به اینترنت و بعضی مقیاس‌های MMPI وجود دارد (دلمیگیوسی، ۲۰۰۲). دانش‌آموزان دبیرستانی وابسته به اینترنت در مقایسه با دانش‌آموزان غیروابسته دارای بالاترین سطح آسیب‌شناسی بوده، به سادگی تحت تاثیر احساسات قرار می‌گیرند، از لحاظ هیجانی ثبات کمتری دارند، خیالباف و خودمحورند. در مقیاس‌های جسمانی شدن، وسواس فکری- عملی، حساسیت بین فردی، افسردگی، خصومت، اضطراب، فوبی، افکار پارانوئیدی، گرایش به روان‌پریشی و ناکامی SCL-90-R دارای نمره های بالاتری نسبت به افراد عادی هستند (یانگ، ۲۰۰۵). این مشکلات اساس سلامت و رشد فرد و جوامع را دچار نابسامانی و بی‌نظمی نموده و بسیاری از منابع انسانی و فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی را به هدر می‌دهد. وابستگی به مواد روان‌گردان و اینترنت هر چند از نظر موضوع وابستگی تفاوت زیادی با یکدیگر دارند ولیکن هر دو رفتار نوعی لاک‌دفاعی در برابر مشکلات بوده که مسائل دنیای واقعی را حل نموده و مسائل روانی، اجتماعی و شغلی گوناگونی را برای فرد ایجاد می‌نمایند. پژوهش حاضر به دنبال بررسی و مقایسه‌ی نیمرخ روانی افراد وابسته به مواد روان‌گردان با افراد وابسته به اینترنت است.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی: بین نیمرخ روانی افراد وابسته به مواد روان‌گردان و وابسته به اینترنت تفاوت معنی دار وجود ندارد.

فرضیه‌های فرعی: بین مقیاس‌های آزمون MMPI افراد وابسته به مواد روان‌گردان و وابسته به اینترنت تفاوت معنی دار وجود ندارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک تحقیقی میدانی و کاربردی و با توجه به جدید بودن آن اکتشافی است و از نظر کنترل متغیرها، تحقیقی غیرآزمایشی از نوع علی-مقایسه‌ای است. طرح پژوهش دو

گروهی بدون کنترل و از نوع طرح های نابسند می باشد. جامعه آماری افراد مذکر ۲۰ تا ۳۰ سال شهر تهران می باشد که به روش نمونه گیری غیر تصادفی - در دسترس - ۱۲۰ نفر از جوانان تهرانی در دو گروه وابسته به مواد روان گردان (۶۰ نفر) و وابسته به اینترنت (۶۰ نفر) انتخاب گردیدند. برای انتخاب افراد وابسته به مواد روان گردان به دو مرکز خدمات ترک اعتیاد (NA) معتادان گمنام (آهنگ و چهارصد دستگاه) مراجعه شد و افرادی که اولین بار برای درمان به آن مراکز مراجعه نموده بودند، انتخاب گردیدند. برای انتخاب افراد وابسته به اینترنت با مراجعه به شش مرکز کافی نت در سطح شهر تهران ۲۰۰ پرسشنامه بین کاربران اینترنتی توزیع گردید. از این تعداد ۱۶۰ پرسشنامه به صورت کامل تکمیل شد که با توجه به خط برش آزمون ۶۰ نفر از کاربران دارای وابستگی اینترنتی بودند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه‌ی شخصیتی چند وجهی مینه‌سوتا (MMPI): فرم کوتاه ۷۱ سوالی در سال ۱۳۵۴ توسط اخوت، براهنی، شاملو روی یک نمونه‌ی ۵۰۰۰ نفری از دانش‌آموزان و دانشجویان دختر و پسر کشور نرم شده و ارزشیابی ویژگی‌های شخصیتی افراد ایرانی را بر اساس سه میزان روایی L، F، K و هشت مقیاس بالینی D، Hy، Pd، Pa، Pt، SC، Ma، HS انجام می‌دهد. مقیاس استفاده‌ی فراگیر و مشکل ساز از اینترنت (GPIUS): کاپلان، (۲۰۰۲) این آزمون را با هدف سنجش مقدار و شدت وابستگی به اینترنت و نیز اندازه‌گیری آسیب شناسی احتمالی ناشی از وابستگی به اینترنت تهیه کرده است. این پرسشنامه، ابزاری ۲۹ سوالی است که مبنای آن ارزیابی تجارب بالینی بوده و هفت جنبه‌ی استفاده مشکل ساز از اینترنت را می‌سنجد. اعتبار آزمون بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۵ عنوان شده و براساس مطالعه دیویس (۲۰۰۴) روایی و اعتبار این آزمون را تایید و همسانی درونی آن را ۰/۸۲ به دست آورده است. در پژوهش حاضر اعتبار برای کل آزمون به روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۸ بدست آمد. در این آزمون نمره بیش از ۹۶ نشان دهنده وابستگی به اینترنت می‌باشد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

اطلاعات حاصله با استفاده از روش های آمار توصیفی و استنباطی نظیر میانگین، واریانس، انحراف معیار و آزمون آنالیز واریانس فاکتوریال بین موردی (کرت چندبخشی) [به این دلیل از این آزمون استفاده شده است چرا که می خواهیم تمامی مقیاس ها (نیمرخ شخصیتی) را با هم مقایسه نماییم] و t دو گروه مستقل به وسیله نرم افزار آماری SPSS مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته ها

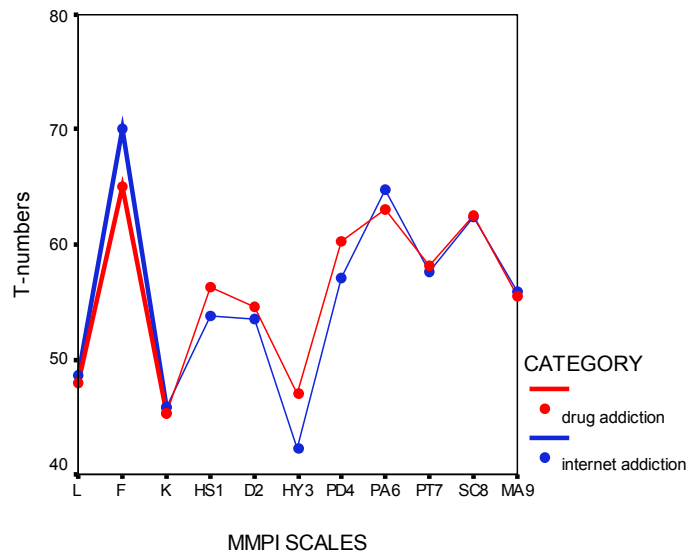
جدول ۱: آمار توصیفی مقیاس های آزمون MMPI در دو گروه افراد وابسته به مواد روان گردان و افراد وابسته به

اینترننت

مقیاس	گروه ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار
L	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۴۷/۹۳	۸/۳۴
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۴۸/۶۰	۸/۸۷
F	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۶۵/۰۲	۱۲/۴۱
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۷۰/۰۸	۸/۲۳
K	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۴۵/۳۵	۷/۷۳
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۴۵/۸۰	۶/۸۸
Hs	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۵۶/۳۰	۹/۹۷
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۳/۷۷	۷/۹۶
D	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۵۴/۶۲	۱۰/۴۹
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۳/۴۵	۷/۱۱
Hy	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۵۷/۰۷	۹/۲۵
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۴/۳۲	۸/۵۱
Pd	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۶۰/۲۵	۹/۳۲
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۷/۱۵	۷/۹۶
Pa	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۶۲/۹۸	۱۰/۱۷
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۶۴/۷۸	۷/۳۷
Pt	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۵۸/۱۲	۷/۷۶
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۷/۶۷	۵/۰۷
Sc	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۶۲/۵۲	۷/۶۷
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۶۲/۳۵	۵/۸۹
Ma	افراد وابسته به مواد روان گردان	۶۰	۵۵/۴۷	۷/۸۲
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۵/۹۵	۸/۰۴

جدول ۲: جدول اثرات بین دو گروه افراد وابسته به مواد روان گردان و افراد وابسته به اینترنت

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F محاسبه شده	F جدول	سطح معناداری
بین گروهی	۳۷/۳۳۶	۱	۳۷/۳۳۶	۰/۱۶۶	۳/۰۴	۰/۶۸۵
درون گروهی	۲۶۶۱۳/۱۶۱	۱۱۸	۲۲۵/۵۳۵			

نمودار مقایسه ویژگی های شخصیتی دو گروه افراد وابسته به مواد روان گردان و وابسته به اینترنت

جدول ۳: مقایسه میانگین نمره‌های مقیاس‌ها آزمون MMPI در دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد

وابسته به اینترنت

مقیاس	گروهها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	Sig
L	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۴۷/۹۳	۸/۳۴	۰/۵۰۵	۱۱۸	۰/۶۱۵
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۴۸/۶۰	۸/۸۷			
F	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۶۵/۰۲	۱۲/۴۱	۲/۶۵۵	۱۱۸	۰/۰۰۹
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۷۰/۰۸	۸/۲۳			
K	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۴۵/۳۵	۷/۷۳	۰/۰۸۶	۱۱۸	۰/۹۳۱
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۴۵/۸۰	۶/۸۸			
Hs	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۵۶/۳۰	۹/۹۷	۱/۱۳۹	۱۱۸	۰/۲۵۷
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۳/۷۷	۷/۹۶			
D	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۵۴/۶۲	۱۰/۴۹	۰/۸۷۴	۱۱۸	۰/۳۸۴
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۳/۴۵	۷/۱۱			
Hy	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۵۷/۰۷	۹/۲۵	۳/۱۱۰	۱۱۸	۰/۰۰۲
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۴/۳۲	۸/۵۱			
Pd	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۶۰/۲۵	۹/۳۲	۲/۰۰۱	۱۱۸	۰/۰۴۸
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۷/۱۵	۷/۹۶			
Pa	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۶۲/۹۸	۱۰/۱۷	۰/۷۴۶	۱۱۸	۰/۴۵۷
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۶۴/۷۸	۷/۳۷			
Pt	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۵۸/۱۲	۷/۷۶	۰/۳۲۷	۱۱۸	۰/۷۴۴
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۷/۶۷	۵/۰۷			
Sc	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۶۲/۵۲	۷/۶۷	۰/۱۰۸	۱۱۸	۰/۹۱۴
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۶۲/۳۵	۵/۸۹			
Ma	افراد وابسته به مواد روان‌گردان	۶۰	۵۵/۴۷	۷/۸۲	۰/۸۷۶	۱۱۸	۰/۳۸۳
	افراد وابسته به اینترنت	۶۰	۵۵/۹۵	۸/۰۴			

با توجه به جدول ۲ که جدول آنالیز واریانس فاکتوریال بین موردی است مشاهده می‌شود، چون F محاسبه شده (۰/۱۶۶) از F جدول (۳/۰۴) کوچکتر است بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد بین دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت از نظر ویژگی‌های شخصیتی تفاوت معنادار مشاهده نمی‌گردد، این یافته در نمودار مقایسه ویژگی‌های شخصیتی دو گروه نیز قابل مشاهده است. جدول شماره سه نیز برای مقایسه میانگین

مقیاس‌های دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در مقیاس F چون t محاسبه شده (۲/۶۵۵) از t جدول (۲/۵۸) بزرگتر است بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که تفاوت مشاهده شده نمی‌توان ناشی از خطای نمونه‌گیری بوده و فرض صفر رد نمی‌شود. بنابراین در مقیاس F بین میانگین نمره‌های دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت تفاوت وجود دارد. همچنین در مقیاس Hy چون t محاسبه شده (۳/۱۱) از t جدول (۲/۵۸) بزرگتر است بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که تفاوت مشاهده شده نمی‌توان ناشی از خطای نمونه‌گیری بوده و فرض صفر رد نمی‌شود. یعنی بین میانگین نمره‌های دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت تفاوت وجود دارد. همچنین در مقیاس Pd چون t محاسبه شده (۲/۰۰۱) از t جدول (۱/۹۶) بزرگتر است بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که تفاوت مشاهده شده نمی‌تواند ناشی از خطای نمونه‌گیری بوده و فرض صفر رد نمی‌شود و بین میانگین نمره‌های دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت تفاوت وجود دارد. در سایر مقیاس‌ها چون t محاسبه شده از t جدول کوچکتر است بنابراین تفاوت مشاهده شده در میانگین نمره‌ها ناشی از خطای نمونه‌گیری بوده و در این مقیاس‌ها بین دو گروه افراد وابسته به مواد روان‌گردان و افراد وابسته به اینترنت تفاوت وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه اصلی پژوهش بیان می‌دارد که بین ویژگی‌های شخصیتی افراد وابسته به مواد روان‌گردان و وابسته به اینترنت تفاوت معنادار وجود ندارد. علی‌رغم جستجوی فراوان در پژوهش‌های داخلی و خارجی تحقیقی که بتوان نتیجه پژوهش حاضر را با آن مقایسه نمود بدست نیامد و تمامی پژوهش‌های انجام شده افراد عادی و وابسته به اینترنت یا افراد عادی و وابسته به مواد را مورد بررسی قرار داده‌اند.

وضعیت ویژگی‌های شخصیتی بدست آمده حاکی است که افراد وابسته به مواد روان‌گردان و اینترنت اغلب دارای مشکلات و تعارضات هیجانی و درونی، ناتوانی در کنترل هیجان‌ها گوناگون (به ویژه هیجان‌های منفی)، تکانه‌های برون‌ریزی، عزت نفس پایین، مشکل در ابراز

وجود، احساس بی کفایتی، ضعف روانی و اخلاقی، خودمحوری، مهارت های مقابله ای پایین جهت چالش و حل مشکلات، عدم انطباق با موقعیت های زندگی، غفلت از موضوعات عملی و ارتباط با مردم، استفاده از تخیل در کارها و منزوی و کناره گیر هستند. به نظر می رسد هر دو گروه به جای چالش بهینه و حل مطلوب مشکلات دست به نوعی فرار از مشکلات زندگی می زنند. حل مشکلات دنیای واقعی به طور کاذب و موقتی با استفاده از مواد یا اینترنت می تواند نوعی یادگیری ایجاد نماید که تکرار این رفتارها و پاسخ های ناکارآمد به منظور کاهش اضطراب و تنش منجر به وابستگی بیمارگون می گردد. همانطور که در بیشتر موارد، مصرف مواد موجب ضعیف شدن خود و فراموشی و بروز راحت تر تمایلات نهاد می گردد در اینترنت نیز فضای بسیار باز و نامحدودی که هیچ نام و نشانی از فرد در میان نیست، امکان برداشته شدن نقاب ها از چهره واقعی فرد بیشتر شده احساسات طغیانگری، سرکشی، و تکانه ها مجال بروز بیشتری دارند.

منابع فارسی

- اخوت، دانشمند، ل. (۱۳۵۷). ارزشیابی شخصیت. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- آزاد، ح. و همکاران. (۱۳۶۹). بررسی نیمرخ روانی افراد وابسته و مقایسه ی آن با نیمرخ روانی - شخصیتی افراد عادی. مجموعه مقالات اولین کنگره استرس دانشگاه علامه طباطبائی. تهران.
- آزاد، ح. (۱۳۸۱). آسیب شناسی روانی ۲. تهران: انتشارات بعثت.
- سجادیان، ایلناز؛ نادی، محمدعلی. (۱۳۸۵). رابطه بین افسردگی و انزوای اجتماعی در بین کاربران اینترنت، مجموعه مقالات دومین کنگره انجمن روان شناسی ایران، دانشگاه بهزیستی و توانبخشی، تهران.

منابع انگلیسی

- Alex, S. Hall; Jeffrey, P. (2001). Internet addiction: College student Case study using best Practices in Cognitive behavior therapy. Retrieved from database: <http://www.Valdosta.Adu/~jhmoses/article 1.html>.
- Cantelmi, T; Del Miglio, C; Talli, M; D' Andrea, A. (2000). Internet related psychopathology: first experimental data, clinical aspects and clinical notes. Retrieved from database <http://www.ride.edu/~Suler/psycyber/eatlife.html>.

- Caplan, S. E. (2002).** computers in human behavior. Retrieved from database: <http://www.elsevier.com/cpa/Journals/archives/html>.
- Chang, K. Y., and et al. (2005).** Scl - 90 - R and 16PE Profiles of Senior high School Students with excessive internet use. Retrieved from database: <http://www.cpa-apc.org/publications/Archives/CJP/2005/June/Cjp-June-05- Yang - OR . Pdf>.
- Davis, R. (2004).** Problematic Internet uses and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument Retrieved from database: <http://www.furl.net/forward.jsp?id=1067019>.
- De Angelis, T. (2000).** Is internet addiction real? Retrieved from database: <http://www.virtual-addiction.com>.
- Davison, C. G; Neale, M. G; King, M. A .(2007).** Ninth edition; Abnormal Psychology; John Wiley & Sons Pub, Inc.
- Donovan, J. M; Soldz, S; Kelly, H. F; Penk, W. E .(1998).** Four addictions: the MMPI and discriminant function analysis. Retrieved from database: www.pubmed.index.gov.org.
- Del Miglio C; Gamba A; Cantelmi T. (2002).** A Contribution to the Study of internet use / abuse - related Psychopathological Variables. Retrieved from database: <http://www.Addictionrecov.org/about.html>.
- Phares, V. (2003).** Understanding abnormal child Psychology. John wiley and Sons pub, Inc.
- Quittner, J. (1997).** Cyber-disorders: The mental health concern for the millennium. *Journal of Cyber Psychology and Behavior*. 3 (5). Pp.475-479. retrieved from: www.sciencedirect.com.
- Sanchez, H. R. and et al. (2002).** Personality Profile among Conaine users. Retrieved from: <http://www.nlm.nih/entrez/dpt.Com>
- Young K. S. (1999).** Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. Retrieved from database: [http://www.astronet.com/features & fun/millennium/altwisdom.html](http://www.astronet.com/features&fun/millennium/altwisdom.html).
- Young, K. S. and Rodgers, R. C. (1998).** The relation ship between depression and internet addiction. Retrieved from database: <http://www.netaddiction.com>.
- Young, K. S. (1996).** Psychology of Computer use: XL. Addictive use of the internet: A case that breaks the stereo type. Retrieved from database: <http://www.apa.org/releases/internet.html>.
- Young, K. S. (1996).** Internet Addiction: The emergence of new clinical disorder. Retrieved from database: <http://cac.psu/~sjt112/mcaire/Journal.html>.
- Young, K, and Buchanan, J. (2000).** Cybersex and Infidelity Online: Implications for evaluation and treatment. *Journal of sexual addiction and compulsivity*. 7(1). Pp. 10-22; retrieved from database: www.sciencedirect.com.

